

og bytinget, hvor byfogden udøvede domsmyndigheden.

Udgaven gengiver stadsbogens tekster bogstavret, og man får et godt indtryk af, hvordan især den ældste skriver har talt en udpræget nordøstsjællandsk dialekt, sikkert Helsingør-dialekt. Udgaven er dog af interesse ikke blot sprogligt; den rummer et rigt lokalhistorisk, kulturhistorisk og personalhistorisk materiale. For personalhistorikeren og lokalhistorikeren er der en værdifuld nøgle i udgavens person- og stednavneregistre. Kulturhistorikere, retshistorikere, købstadshistorikere o. a. vil måske savne et sagregister. Hertil kan dog nok bemærkes, at tingbøgernes materiale ofte er så rigt og nuanceret, at brugeren selv må gennemgå materialet. Helsingør stadsbog danner her ingen undtagelse. De mange indførsler giver en rigdom af detaljer vedrørende økonomiske og sociale forhold, ejendomsforhold, erhvervsforhold og 1550'ernes dagligdag.

Ole Degn

Jørgen Steen Jensen: Hertug Hans den Yngre. En biografi. Katalog over mønter og fortegnelse over møntfund. (Fra Als og Sundeved, bd. 50. Historisk Samfund for Als og Sundeved. Numismatisk Forening for Nord- og Sydslesvig, 1971). 199 s.

Hertug Hans den Yngre (1543–1620) findes ofte omtalt i Hertugdømmernes historie, selv om han på intet område spillede nogen betydelig rolle. Udgangspunktet for museumsinspektør, cand. art. Jørgen Steen Jensens bog om ham er en henvendelse fra Numismatisk Forening for Nord- og Sydslesvig, og hovedafsnit i bogen er da også en katalog over mønter og

medaljer fra Hans den Yngre og hans sønner, en fundliste over Hans den Yngres mønter og en behandling af mønterne. Hertil slutter sig en biografi over hertugen, med gennemgang af forskellige forhold i hans hertugtid, hans administration, hans virksomhed som godsejer og bygherre, hans forhold til naboerne, byerne og handelen og det øvrige erhvervsliv.

Bogen bygger på et meget omfattende arkivmateriale fra danske og tyske arkiver og biblioteker og en stor, vidtspredt litteratur. Alligevel er det begrænset, hvor nær man kan komme personen hertug Hans. Måske har det sammenhæng med, at han var en så inderlig ubetydelig person. Kun få positive begivenheder i hans besiddelser kan sættes i direkte forbindelse med ham selv. En tidlige skildring af hertug Hans, prins Hans af Glücksborgs utrykte arbejde fra 1877, fandt da også, at hertugens liv havde lidet eller intet af almindelig historisk interesse. Hertil kommer, at hertug Hans på mange måder har været en utiltalende og hensynsløs person. Dette er ofte fremhævet af tidligere forskere, og der er næppe grund til at forsvare hertugen over for det eftermæle, han har fået i folkesagnene, således som Jørgen Steen Jensen synes at ville gøre det (s. 82). Vel skal man vurdere en person på baggrund af den tid, han levede i. Men det var næppe datidens almindelige praksis at lade en person fængsle, holde kort proces og hugge hovedet af ham i en sag af den art, som Jørgen Steen Jensen selv anfører (s. 82). I virkeligheden kan bogen i den afsluttende vurdering da også bringe en lang række citater af forskere, der har blikket åbent for de negative sider ved hertug Hans' virke, og Jørgen Steen Jensens konklusion bliver, at Hans var en småfyrste, der red

på tidens strøm. Også kulturelt var hans virksomhed betydningsløs, ja, nærmest negativ.

Ole Degn

ven gør iøvrigt, at den også vil blive vejviser for dem, der må have fat i de originale dombøger.

H. P. Clausen

Viborg landstings dombøger. 1617

A. Ved Poul Rasmussen (Landsarkivet for Nørrejylland, 1971). 186 s.

I 1965 begyndte landsarkivet i Viborg at udsende en stencileret udgave af korte sagsreferater og ordrette gengivelser af domskonklusionerne i Viborg landstings dombøger fra 1616 og frem. Begrundelsen for at begynde med året 1616 er, at med det år indledes den periode, hvor man har den fyldigste, sammenhængende overlevering af dombøger før 1700.

Dombøgerne er i perioden 1600–1664 inddelt i tre rækker efter topografiske kriterier, og nu foreligger som en fortsættelse af 1616-bindet en udgave af række A fra 1617. Dette nye bind omfatter udtog af dommene i 1617 i sager fra Vendsyssel, Thy, Mors og Salling samt Fjends og Nørlyng herreder.

I forhold til udgaven af 1616-dommene er der sket en forenkling i gengivelsen af sagerne og dommene. Det gør referaterne mere overskuelige og lettere at benytte, bl. a. fordi der nu anvendes en sprogbrug, der er tillempet nutidens normer, og en del overflødig stof er udeladt. Referaterne kan, som udgiveren, arkivar Poul Rasmussen fremhæver, ikke erstatte selve dombøgerne. Men den omhu, hvormed Poul Rasmussen har foretaget uddragene, sikrer, at udgaven vil være et effektivt og pålideligt hjælpemiddel for den, der har brug for stof fra dombøgerne. Tidligere registrator Aase Rosenberg Rasmussens omfattende registre til udga-

Mogens Hindsberger: Hans Egede og Grønland. Forelæsningsrække i Danmarks Radios søndagsuniversitet. (Lohses Forlag, København, 1971). 82 s.

I 1971, 250-året for Hans Egedes ankomst til Grønland, holdt seminarieadjunkt Mogens Hindsberger en række forelæsninger i radioens søndagsuniversitet. De foreligger nu i bogform, ledsaget af to bilag, en gengivelse af Hans Egedes åbne brev af 26. november 1718 med forslag til de hedenske grønlanderes omvendelse og en facsimilegengivelse af hans *Kort beretning om den grønlandske missions beskaffenhed*, den første trykte beretning om hans virke i årene 1721–36.

Med den velskrevne bog har Mogens Hindsberger sat sig som mål at give et mere troværdigt billede af Hans Egedes indsats end det, man ofte ser. Han inddrager hidtil ubenyttet kildemateriale og forsøger en nøgtern analyse af Hans Egedes motiver. Hans forudsætninger, hans udvikling og hans planer og motiver belyses, og derefter følger skildringen af missionsarbejdet i Grønland, arbejdsmåden, vanskelighederne, stridighederne med de herrnhutiske missionærer, resultaterne. I et afsluttende afsnit gives en samlet vurdering af Hans Egedes indsats. Det ikke ualmindelige, noget helgenagtige syn på Hans Egede forkastes, til fordel for et mere nøgternt, der fremhæver hans nysgerrighed og eventyrlyst som udgangspunkt for hans virke på Grøn-